

УДК: 316.774:004.738.5(4-672EU)

Biblid 1451-3188, 22 (2023)

Год XXII, бр. 81-82, стр. 229–249

Изворни научни рад

Рад примљен 23. 1. 2023. године

Рад одобрен 20. 2. 2023. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2023.22.81_82.15

УСЛУГЕ НА ЗАХТЕВ И ЕВРОПСКА АУДИОВИЗУЕЛНА ДЕЛА У ЕВРОПСКОМ МЕДИЈСКОМ ОКРУЖЕЊУ

Саша СИМОВИЋ

Јелена КОЛО ЈОВАНОВИЋ*

Апстракт: Изменама и допунама Директиве о аудио-визуелним медијским услугама из 2018. године, Европска унија прописала је обавезу о уделу европских аудио-визуелних дела код услуга на захтев. У предметном раду, аутори дају најпре приказ историјског развоја услуга на захтев као посебне врсте услуга, затим износе упоредну анализу обавеза које се постављају пред пружаоце услуга на захтев са посебним освртом на обавезе које се третирају као удео у европским аудио-визуелним делима. Уз наведено, аутори анализирају позиционирање најјачих играча у овој области, као и решења присутна у домаћем законодавству. Осврћући се нове трендове у пружању услуга на захтев на глобалном и европском тржишту, аутори износе и разлоге у вези усвајања нових законских решења којима би било могуће извршити усаглашавања са европском регулативом, као и са важећим светским стандардима у овој области.

Кључне речи: Услуге на захтев, европска аудио-визуелна дела, Директива ЕУ о аудио-визуелним медијским услугама, Европска унија.

1) УВОД

Савремени трендови на европском тржишту услуга на захтев говоре у прилог чињеници да потражња за овим услугама рапидно расте. Актуелни

* Регулаторно тело за електронске медије. E-mails: sasa.simovic@rem.rs; jelena.kolo@rem.rs

подаци потврђују да европско тржиште услуга на захтев у 27 држава чланица вреди чак 11,6 милијарди евра.¹ Отуд, сваки пут када се појави „нова“ аудио-визуелна услуга неизбежно је питање правног регулисања и нормирања таквих садржаја. У предметном раду ближе се дају објашњења тзв. *услуга на захтев*. Полазећи од анализе одредаба Директиве о аудио-визуелним медијским услугама из 2007. године, може се видети да је овај правни акт практично попунио „регулаторни вакуум“ који је постојао услед изостављања поменутих услуга у оквиру Директиве „Телевизија без граница“ из 1989. године.² Било би битно уочити да је дефиниција *услуга на захтев* остала иста и током накнадних ревизија Директиве о аудио-визуелним медијским услугама, док је мењан део који се односи на обавезе пружалаца *услуга на захтев* у смислу поштовања општих принципа људских права, заштите малолетника и људског достојанства, као и неговања европског културног наслеђа. Из предметне анализе произилази да је европска регулатива практично покушавала да прати технолошки напредак који је у области електронских медија очигледан, водећи притом рачуна да основне области европског наслеђа буду сачуване без обзира на вртоглав развој тржишта електронских медија.

2) УСЛУГЕ НА ЗАХТЕВ НА ЕВРОПСКОМ МЕДИЈСКОМ ТРЖИШТУ

Историјат и дефиниција

Директива из 2007. године *услуге на захтев* дефинише као нелинеарне аудио-визуелне медијске услуге које „пружа пружалац медијских услуга за гледање програма у тренутку који бира корисник и на његов лични захтев на основу каталога програма који одабере пружалац медијских услуга”.³ Пре

¹ Christian Grece, “VOD Trends in Europe. European Audiovisual Observatory”, Kipa Summit, Warsaw, pp. 4, etc., Интернет: <https://rm.coe.int/grece-trendson-the-eu-vod-market-9-12-2021-kipa-summit-warsaw/1680a4d1c7>, 1.12.2022,

² “Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities”, *Official Journal of the European Union* L 332/27, 18 December 2007; Wolfgang Closs, Susanne Nikoltchev, “Legal aspect on Video on Demand”, in: Susanne Nikoltchev (ed.), *IRIS Special*, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2007.

³ Линеарне аудио-визуелне медијске услуге, за разлику од нелинеарних медијских услуга, представљају услуге које пружа пружалац медијске услуге за истовремено гледање програма на основу програмске шеме (тј. телевизијско емитовање). Видети: “Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007

усвајања Директиве из 2007. године ове услуге су постојале на европском тржишту. Занимљиво је, да је у распону од 2005. године до доношења Директиве из 2007. године број услуга на захтев удвостручен у 24 европске земље, а да је пружалаца ових услуга било укупно 142.⁴ Данас, број пружалаца услуга на захтев износи 3.195.⁵ Карактеристика услуга на захтев је да су веома сличне телевизијским услугама, те самим тиме представљају велику конкуренцију традиционалним телевизијама. Међутим, оно што их чини јединственим јесу начини дистрибуције (путем интернета, IPTV, OTT платформи или кабловских дистрибутивних система), чије специфичности покрећу нова питања везана за регулисање садржаја, као што су заштита ауторских права, па у вези с тим и географске регије у којима се пружају такве услуге.⁶ Уз поменута питања, неминовно се отварају нови проблеми везани за заштиту потрошача, поштовање начела конкуренције, слободу информисања, аудио-визуелне комерцијалне комуникације, филмску индустрију и питања европских аудио-визуелних дела, о чему ће више речи бити у посебном поглављу овог рада. Европски законодавци испрва су се одлучили за „блаже регулисање“ ових садржаја, који се базирају на поштовању основних принципа Директиве, односно на заштити физичког, менталног и моралног развоја малолетника и људског достојанства.⁷ Директивом из 2007, и каснијом њеном ревизијом из 2010. године, прописано је да „државе чланице осигуравају слободу пријема и на свом државном подручју не ограничавају поновне преносе аудио-визуелних медијских услуга из других држава

amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities”, op. cit., Art.1.1(g).

⁴ Sebastian Schweda, “The Legal Bonds between Business Partners, Competitors and Users”, *IRIS Special*, Susanne Nikoltchev (ed.), European Audiovisual Observatory, Strasbourg 2007, p. 1.

⁵ Agnes Schneeberger, “Audiovisual media services in Europe – 2022 edition”, <https://rm.coe.int/audiovisual-media-services-in-europe-2022-edition-a-schneeberger/1680a99e7d>, 7.1.2023.

⁶ Према *Mavise* истраживању спроведеном у 27 земаља ЕУ и 14 европских земаља (укључујући и Републику Србију и Мароко), утврђено је да се телевизијски канали најчешће (66%), прате путем кабловских, сателитских, IPTV, мобилних или других платформи, док се 34% прати терестријалним путем. Видети: Agnes Schneeberger, “Audiovisual media services in Europe – Supply figures and AVMSD jurisdiction claims – 2020”, A publication of the European Audiovisual Observatory, Council of Europe, 2021, p. 7. Интернет: <https://rm.coe.int/audiovisual-media-services-in-europe-2020/1680a2fc29>, 27.12.2022.

⁷ “Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities”, op. cit., Point (42) of Preamble.

чланица”⁸. Наведена правила примењују се на *услуге на захтев*, а овај члан се дерогира у случајевима када се нарушава јавни поредак, спречава истрага, када се штите малолетници и кад се спречава подстицање мржње, вређа људско достојанство, нарушава јавно здравље, јавна безбедност, односно национална безбедност и одбрана и заштита потрошача.⁹ Следствено, Директивом из 2007. и њеним амандманима из 2010. године једнако се регулише да „државе чланице предузимају одговарајуће мере како би осигурале да аудио-визуелне медијске *услуге на захтев*, које пружају пружаоци медијских услуга у њиховој надлежности које могу озбиљно нарушити физички, ментални или морални развој малолетника искључиво буду доступне на начин који осигурава да ови садржаји не буду доступни малолетницима, тј. да их малолетници обично не чују, нити гледају”.¹⁰ За разлику од претходне ревизије Директиве, у последњој ревизији из 2018. године утврђује се да су *услуге на захтев* заједно са платформама за размену садржаја сада већ учврстиле свој положај, тако да је у последњој ревизији изостала дефиниција у смислу у којем се појављује у претходним текстовима Директиве. Међутим, акценат се даје на неке друге аспекте које је тржиште услуга на захтев наметнуло, а поред заштите малолетника мисли се, пре свега, на европска аудио-визуелна дела и комерцијалне комуникације. С обзиром на то да ћемо у каснијем делу рада посебно обрадити значај и удео европских аудио-визуелних дела у односу на *услуге на захтев*, на овом месту износимо преглед најновијих обавеза које би пружаоци услуга на захтев требало да испуне у погледу комерцијалних комуникација, односно рекламирања. Директива из 2018. године, јасно указује да *услуге на захтев* бришу границе међу државама. Једини показатељ на основу којег би било могуће да се утврди да ли је одређена услуга усмерена ка одређеној земљи, управо јесте „језик услуге или постојање садржаја или комерцијалних комуникација који су посебно усмерени на публику у држави чланици пријема”.¹¹

⁸ “Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive)”, *Official Journal of the European Union* L 95/1, 15 April 2010, Art. 3.1.

⁹ Ibidem, Art. 3.4. (a).

¹⁰ “Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities”, op. cit., Art. 12; “Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive)”, op. cit.

¹¹ “Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law,

Будући да доступност аудио-визуелних медијских услуга на захтев повећава могућност избора потрошача, чини се да правила која уређују комерцијалне комуникације за *услуге на захтев* нису оправдане, нити имају смисла из техничког аспекта. Међутим, Европска унија сматра да би „сва аудио-визуелна комерцијална комуникација требало да поштује не само правила идентификације, већ и основни ниво квалитативних правила како би се испунили јасни циљеви јавне политике”.¹² Уз изузетак спонзорства и пласирања производа, „аудио-визуелне комерцијалне комуникације за алкохолна пића у аудио-визуелним медијским *услугама на захтев* требало би да буду усклађене са критеријумима примењивим на телевизијско оглашавање и телетрговину за алкохолна пића”, односно оглашавања овог типа требало би да поштују критеријуме заштите малолетника, као и да пруже одговарајућа упозорења возачима, уз информације о друштвено социјалним аспектима конзумирања алкохола итд.¹³

Врсте услуга на захтев на европском тржишту

На тржишту се прави разлика између неколико различитих модела пружања *услуга на захтев*. Претплатничке услуге на захтев (*subscription video on demand* – *SVOD*), представљају услуге које се такмиче за потрошаче путем претплате за забаву.¹⁴ Ова врста услуга само током 2019. године превазишла 100 милиона корисника у Европи.¹⁵ Према подацима из 2020. године које је

regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities”, *Official Journal of the European Union* L 303/69, 28 November 2018, Point (38) of Preamble.

¹² Ibidem, Point (79) of Preamble.

¹³ Ова два облика оглашавања ограничена су на оглашавање путем спотова, који су сами по себи одвојени од програма, па се код њих не примењују исти критеријуми у случају спонзорства и пласирања производа у понуди аудио-визуелних медијских услуга на захтев (прим. аутора). Видети: “Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities”, op. cit., Point (27) of Preamble; “Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive)”, op. cit., Art. 22.

¹⁴ Christian Grece, op. cit.

¹⁵ “Commission Staff working document – Reporting on application of Directive 2010/13/EU Audiovisual Media Services Directive for the period 2014–2019”, European Commission,

спроведено у 42 европске земље, две од три услуге на захтев чини управо ова врста претплатничких услуга.¹⁶ Тренутно у Европи постоји 923 овакве услуге.¹⁷ Трансакционе услуге на захтев (*transactional video on demand – TVOD*), представљају услуге које се пружају за изнајмљивање садржаја (филм, ТВ садржај) у дигиталном облику.¹⁸ Ово је практично замена за видео клубове који су постојали седамдесетих година прошлог века, а где је у окриљу дома уз помоћ *VHS*, односно касније *DVD* и *Blu-ray* плејера, било могуће пратити последња филмска достигнућа, ређе и серије. Видео клубови и продавци ових садржаја у овоме су видели своју прилику, да би почетком 2000. године почели да нуде „сопствене услуге малопродаје и изнајмљивања филмова и ТВ серија”.¹⁹ На бази података из маја 2020. године просечно је могуће пружити понуду ове врсте услуга у количини од 5.216 филмских наслова, за разлику од услуга на захтев где је било могуће пружити понуду од 1.031 наслова.²⁰ Тренутно на територији Европе функционише 472 пружаоца оваквих услуга.²¹ Услуге на захтев које се финансирају од оглашавања (*advertising-financed video on demand – AVOD*) и услуге на захтев емитера (*broadcasters video on demand – BVOD*), своје садржаје нуде „бесплатно”, односно у замену за спремност гледалаца да гледају рекламе. Ове услуге практично су једнаки учесници у маркетиншком тржишту заједно са традиционалним играчима оглашавања на ТВ-у и могли би да представљају промену у смислу индивидуализованог/персонализованог оглашавања, за разлику од тржишта масовног оглашавања. Овај сектор брзо напредује, с обзиром на чињеницу да потрошачи све више времена проводе на мрежи, тражећи индивидуализовано тржиште забаве прилагођено својим потребама.²²

Brussels, 13.10.2020, SWD(2020) 228 final, p. 9, Интернет: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-application-directive-201013eu-audiovisual-media-services-directive-period-2014-2019>, 6.12.2022.

¹⁶ Agnes Schneeberger, “Audiovisual media services in Europe – Supply figures and AVMSD jurisdiction claims – 2020”, Pay AV services in Europe: the state of play – Report (coe.int), 27.12.2022, p. 8.

¹⁷ Agnes Schneeberger, “Audiovisual media services in Europe – 2022 edition”, Ibidem, p. 28.

¹⁸ Christian Grece, Ibidem, p. 3.

¹⁹ Ibidem

²⁰ „Yearbook 2020/2021 key trends”, in: Susanne Nikoltchev (ed.), European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2021, p. 18.

²¹ Agnes Schneeberger, op. cit., p. 28.

²² Christian Grece, op. cit., p. 3.

Европска аудио-визуелна дела у понуди услуга на захтев

Од настанка ЕУ до данас богато културно наслеђе држава чланица представља ослонац постојања ове заједнице. Европско културно наслеђе требало би посматрати и шире од граница држава чланица, што показују и бројни програми ЕУ који обухватају и државе потписнице Споразума о стабилизацији, као и државе кандидате за чланство. Како уметност не зна за границе, а електронски медији и интернет представљају средство којим се информације шире без обзира на континенте, отуд би требало узети у обзир да је питање очувања културног наслеђа и ауторских права изузетно битно и нимало није једноставан посао европског, па и домаћег законодавства. Испрва је ЕУ област регулисања аудио-визуелних услуга на захтев регулисала само у оквирима основних људских права и заштите малолетника, а доста простора је оставила за саморегулацију овог тржишта. Међутим, у поменутих ревизијама предметне Директиве (2007, 2010, 2018. године), дошло је до проширивања предмета регулације која се односи на заштиту европске културне баштине. Мада, и у тим околностима тржиште је само регулисало одрђену потражњу за играним програмима (филмовима и серијским програмима), што је представљало један од три главна разлога зашто су се корисници претплаћивали на услуге на захтев. Жанровски посматрано, филмови и серијски програми, забавни и општи програмски садржаји заузимају 84% удела у плаћеним услугама на захтев, од којих само филм као жанр имао удео од 63%.²³ На овом месту битно је напоменути да су међу прва два рангирана пружаоца аудио-визуелних услуга на захтев управо *Netflix* и *Amazon*, одакле је логично да америчка копродукција узима највеће учешће (55%), у програмској понуди, а за њом следе европски садржаји (30%).²⁴ Чињеница да америчка копродукција има примат у односу на европску не чуди, будући да су три главне европске територије одакле се пружају услуге на захтев у Европи – Ирска, Француска и Велика Британија, док су оне које пружају услуге на захтев намењене другим тржиштима углавном регистроване у Ирској, Великој Британији и Шпанији.²⁵ Дакле, када се узме у обзир културно наслеђе и интенција опстанка европске филмске индустрије у нелинеарном свету, онда се може закључити да „аудио-визуелне услуге имају дуалну природу, тј. економску и културну, што оправдава настанак, као и дистрибуцију европских дела. Стога, промотивни систем у Европи има двоструки циљ: јачање аудио-визуелне индустрије и подстицање културних

²³ Agnes Schneeberger, op. cit., p. 20.

²⁴ Christian Grece, op. cit., pp. 19, 38.

²⁵ Agnes Schneeberger, op. cit., pp. 17, 27.

²⁶ Annabel Brody, "Workshop on Promoting European Works in On-demand Audiovisual Media Services: A Summary of the Discussion", in: Susanne Nikoltchev (ed.), *Iris special – Video on*

циљева”.²⁶ Да бисмо објаснили развој идеје о заштити европског културног наслеђа, кренућемо од Директиве из 2007, а касније и измена из 2010. године, које прописују да су европска аудио-визуелна дела она дела чије је порекло из држава чланица ЕУ, европских земаља које нису чланице ЕУ али су потписнице Европске конвенције Савета Европе о прекограничној телевизији, као и дела из копродукције земаља ЕУ са трећим земљама.²⁷ Ова дефиниција се проширује и на она дела која су произведена у оквиру билатералних уговора о копродукцији закључених између држава чланица и трећих земаља, „под условом да копродукенти из Заједнице снабдевају већински удео укупног трошка производње и да производњу не контролише један или више произвођача који је основан ван територије држава чланица”.²⁸ Тренд аудио-визуелних услуга на захтев и даље има потенцијал да делимично замени телевизијско емитовање, одакле Европска унија сматра да би пружаоци ових услуга требало активно да допринесу промоцији културне различитости. Таква подршка може да има облик „финансијског доприноса за такве услуге производње и стицања права на европска дела, и најмањег удела европских дела у каталозима услуга на захтев, или привлачног представљања европских дела у електронским водичима програма”.²⁹ Одавде произилази да државе чланице треба да „осигурају да аудио-визуелне услуге на захтев које пружаоци медијских услуга пружају у њиховој надлежности подстичу, где је могуће и одговарајућим средствима, производњу и приступ европским делима. Такав подстицај може се повезати, између осталог, са финансијским доприносом које направе такве услуге за производњу и стицање права европских дела и удео и/или истицање европских дела у попису програма које нуди аудио-визуелна медијска услуга на захтев”.³⁰ Такође, државе чланице треба да поднесу извештај Комисији најкасније до 19. децембра 2011. године, као и на сваке четири године о примени ове мере, а Комисија интегрални извештај подноси Европском парламенту и Европском савету.³¹ Конкретно, у извештајном периоду од 2014. до 2019. године релативно флексибилно решење, које прописује Директива из 2010. године о

Demand and the Promotion of European Works, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2013, pp. 104–105.

²⁷ “Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive)”, op. cit., Art. 1.1. (n).

²⁸ Ibidem, Art. 1.4.

²⁹ Ibidem, Point (69) Preamble.

³⁰ Ibidem, Art. 13.1.

³¹ Ibidem, Arts. 13.2 and Art. 13.3.

промоцији европских аудио-визуелних дела, наишло је на „различит степен примене у државама чланицама”³², а истовремено је ставило у неповољан положај пружаоце медијских услуга, односно емитере, према којима су правила у овом погледу строже дефинисана. Промоција европских аудио-визуелних дела била је различитог степена примене у државама чланицама, јер је свака држава чланица могла сама да процени и одлучи који систем ће да примени према пружаоцима услуга на захтев. Тако су државе чланице примењивале квоте, промоцију, обавезе финансијског инвестирања или индикаторе.³³ Ипак, ниједан од наведених система није се показао као потпуно делотворан, а и из разлога што су пружаоци линеарних услуга имали наметнута строжа правила у односу на пружаоце услуга на захтев, а усвојена је измена Директиве 2018. године. Односно, државама чланицама је наложено да обезбеде да „пужаоци медијских услуга на захтев под њиховом јурисдикцијом обезбеде најмање 30% удела европских дела у својим каталозима и обезбеде промоцију тих дела”.³⁴ Циљ ове одредбе био је да се обезбеди веће присуство европских аудио-визуелних дела у каталозима, како би на што лакши начин дошли до крајњих корисника. Тако су регулисани различити начини на које ови садржаји могу да постану упечатљивији и лакши за налажење у каталозима услуга, као што су „посебан одељак за европска дела којем се може приступити са почетне странице услуге. Могућност претраживања европских дела иде преко претраживача који су доступни као део услуге. Тиме се омогућава употреба европских дела у кампањи пружања услуге или се обезбеђује минимални проценат европских дела која се истичу у каталогу услуге, као на пример употребом банера или сличних алата”.³⁵ Из праксе произилази да су „европска дела износила 30% садржаја доступног на *TVOD* и 26% садржаја на *SVOD*, када се узму у обзир ТВ

³² “Commission Staff working document – Reporting on application of Directive 2010/13/EU Audiovisual Media Services Directive for the period 2014–2019”, op. cit., p. 9.

³³ У Италији, Француској и Белгији (француско говорно подручје), примењивана је комбинација више обавеза према пружаоцима медијских услуга на захтев, док је у Словачкој уведен само систем квота. Видети: Annabel Brody, op. cit., pp. 96–99.

³⁴ “Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities”, op. cit., Art. 13.1.

³⁵ “Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities”, op. cit., Point 35 of Preamble.

наслови и сезоне, и 27% на *TVOD* и 20% на *SVOD* када су ТВ епизоде у питању”.³⁶ Потребно је истаћи да националне компаније које нуде услуге на захтев у својим каталозима имају више европских аудио-визуелних дела, конкретно 43% понуде *TVOD* чине овакви садржаји, док се мултинационалне компаније више ослањају на садржаје из Сједињених Америчких Држава.³⁷ Државе чланице извештавају Комисију о примени овог правила почев од „19. децембра 2021. године, и то, на сваке две године”.³⁸ У измени Директиве из 2018. године прописана је могућност увођења обавезе финансијског доприноса прекограничним пружаоцима медијских услуга (у смислу производње европских дела), који циљају на публику на њиховој територији, све док су пропорционални и недискриминаторни.³⁹ То значи да ако држава чланица захтева финансијски допринос производњи европских дела од пружалаца под њеном надлежношћу, то може захтевати и од поменутих прекограничних пружалаца, а ти доприноси се морају базирати на приходима оствареним у циљаној држави, у складу са правилима о државној помоћи ЕУ. Од ове обавезе биће изузети прекогранични пружаоци медијских услуга са ниским прометом или малом публиком, као што ће и државе чланице изузети од обавезе пружаоце медијских услуга на захтев под њиховом јурисдикцијом (са ниским прометом или малом публиком), у сврху осигурања 30 % удела европских дела.⁴⁰

3) ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ УСЛУГА НА ЗАХТЕВ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Медијске услуге на захтев у српском законодавству регулисане су Законом о електронским медијима и одговарајућим подзаконским актима које је усвојило Регулаторно тело за електронске медије, као надлежна организација задужена за спровођење политике у области пружања медијских услуга у Републици Србији.⁴¹ Закон препознаје медијске услуге као аудио-визуелне

³⁶ “Commission Staff working document – Reporting on application of Directive 2010/13/EU Audiovisual Media Services Directive for the period 2014–2019”, op. cit., p. 10.

³⁷ “Yearbook 2020/2021 key trends”, op. cit., p. 19.

³⁸ “Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities”, op. cit. Art. 13.4.

³⁹ Ibidem, Arts. 13.2 and Art. 13.3.

⁴⁰ Ibidem, Arts. 13.6.

⁴¹ „Закон о електронским медијима”, *Службени гласник Републике Србије*, број 83/2014, 6/2016 – др. закон и 129/2021; Подзаконски акти Регулаторног тела за електронске медије. Интернет: <http://rem.rs/sr/regulativa/podzakonska-regulativa>, 29.11.2022. године.

медијске услуге и медијске услуге радија, као и линеарне и нелинеарне аудио-визуелне услуге и услуге радија, у смислу услуге пружања програмских садржаја неограниченом броју корисника, путем електронских комуникационих мрежа, са уређивачком одговорношћу. Имајући у виду наведено, потребно је истаћи да медијска услуга на захтев у домаћем праву подразумева аудио-визуелну медијску услугу на захтев и медијску услугу радија на захтев. Баш као и у европском законодавству, аудио-визуелна медијска услуга на захтев дефинише се као „нелинеарна аудио-визуелна медијска услуга коју пружалац аудио-визуелне медијске услуге обезбеђује ради праћења програма у периоду који одабере корисник, на свој захтев, на основу каталога програма чији избор и организацију врши пружалац”, док се медијска услуга радија (у смислу услуге на захтев), дефинише као „услуга пружања аудио садржаја неограниченом броју корисника путем електронских комуникационих мрежа са уређивачком одговорношћу пружаоца услуге, ради праћења у времену које одабере корисник на свој захтев на основу каталога програма чији избор и организацију врши пружалац (*медијска услуга на захтев*)”.⁴² Из саме дефиниције медијске услуге на захтев може се констатовати: *Прво* – за разлику од линеарне медијске услуге, која подразумева истовремено (традиционално) праћење програма на основу програмске шеме, односно распореда програма, нелинеарна услуга омогућава једну врсту „нетрадиционалног” праћења програма.⁴³ Да би се нека услуга сматрала нелинеарном, потребно је да крајњи корисник те услуге слободно, по свом нахођењу, одлучи који ће програмски садржај да изабере из каталошке понуде и да га прати. *Друго* – оно што је заједничко за нелинеарну и линеарну медијску услугу јесте постојање уређивачке одговорности пружалаца тих медијских услуга, која представља одговорност за спровођење контроле над избором програмских садржаја и њиховом организацијом, било да је реч о редоследу пружања према хронолошкој шеми или о пружању садржаја на захтев на основу каталога.⁴⁴ То значи да је законодавац прописао да, иако представља одређену врсту нетрадиционалног пружања медијске услуге и праћења програма, мора постојати уређивачка контрола над избором програмских садржаја и њиховом организацијом која представља битно обележје медија и система одговорности за објављене садржаје. У супротном, уколико одређена услуга не захтева постојање уређивачке контроле, иста се неће сматрати медијском услугом (*на захтев*). *Треће* – наведени програмски садржаји морају бити намењени потенцијално неодређеном броју корисника и да се дистрибуирају путем електронских комуникационих мрежа јер, у супротном, неће представљати медијску услугу на захтев.

⁴² „Закон о електронским медијима“, ор. cit., Члан 4 став 1, тачка 11; Члан 4 став 1, тачка 18.

⁴³ Ibid., Члан 4 став 1, тачке 10 и 11.

⁴⁴ Ibid., Члан 4 став 1, тачке 5. и 11.

Уз наведено ваља још истаћи да законодавац предвиђа да су пружаоци нелинеарних услуга у обавези да поштују одређене норме које се односе на програмски садржај који пружају. Прописане су посебно обавезе које се односе на све медијске услуге (укључујући и нелинеарне), затим обавезе које се односе само на медијске услуге на захтев – нелинеарне, као и обавезе које се искључиво односе на линеарне услуге.⁴⁵ У вези са обавезама које се односе на све услуге, ту спадају опште обавезе у односу на програмски садржај (као што је обавеза да се обезбеди слободно, истинито, објективно, потпуно и благовремено информисање, да се пренесу саопштења органа јавне власти хитне природе која се односе на угроженост живота, здравља, безбедности или имовине, да се допринесе подизању општег културног и образовног нивоа грађана и сл.), затим посебне техничке обавезе (обезбеђивање квалитетног пријема, забрана коришћења технике која делује на подсвест, уједначен ниво тона), обавезе идентификације, обавезе поштовања људских права, забрана говора мржње, заштита права особа са инвалидитетом и заштита ауторског и сродних права. Што се тиче обавеза које се односе само на медијске услуге на захтев, у ту групу спада заштита малолетних лица, у смислу да се медијска услуга на захтев која може да шкоди физичком, менталном или моралном развоју деце и омладине, чини доступном на начин који обезбеђује да је малолетници у уобичајеним околностима неће чути или видети (на пример као заштићена услуга са условним приступом).⁴⁶ Поред тога, у ту групу спадају и обавезе које се тичу европских аудио-визуелних дела, којим је прописано да ће пружаоци медијских услуга настојати да њихове медијске услуге на захтев подстичу производњу и приступ европским аудио-визуелним делима, где је то изводљиво. Даље се прописује да се подстицање производње и приступ европским делима постиже, између осталог, финансијским доприносом пружалаца услуге производњи и прибављању права на европским аудио-визуелним делима или уделом, односно посебним истицањем европских аудио-визуелних дела у каталогу програма који нуде медијске услуге на захтев (као и да Регулаторном телу за електронске медије, на његов захтев, доставе податке који то доказују).⁴⁷ Коначно, прописано је да Регулаторно тело за електронске медије доноси пропис којим се утврђују ближа правила за извршавање ових обавеза.⁴⁸ У складу са наведеним овлашћењем, али и обавезом, Регулаторно тело за електронске медије током 2015. године, усвојило је два подзаконска акта, и то: „Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских

⁴⁵ Ibid., Члан 4 став 1, тачка 11; Чл. 47–60; Члан 4 став 1, тачка 11.

⁴⁶ Ibid., Члан 61.

⁴⁷ Ibid., Члан 62.

⁴⁸ Ibid., Члан 63.

услуга” и „Правилник о критеријумима и начину повећања удела европских аудио-визуелних дела”.⁴⁹ Поред тога, током 2017. године усвојене су и „Смернице за идентификацију медијске услуге на захтев”, којим је Регулаторно тело објавило мерила којим ће се водити приликом идентификације нелинеарних услуга (ради лакшег препознавања услуга на захтев), чији је крајњи циљ био обезбеђење једнаких услова пословања за све медијске субјекте.⁵⁰ Што се тиче два поменута подзаконска акта, потребно је истаћи да се Правилником о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга ближе уређује начин испуњавања обавеза Регулаторног тела за електронске медије и пружалаца медијских услуга у вези са начином објављивања (емитовања) програмских садржаја који могу нашкодити физичком, менталном или моралном развоју малолетника, у вези са учешћем малолетника у програму и објављивањем информација које се непосредно или посредно односе на малолетника, као и у погледу обавештавања о притужбама због непоштовања правила о заштити малолетника и давања мишљења о усклађености програмског садржаја са правилима о заштити малолетника.⁵¹ Наведени Правилник усвојен је у циљу заштите интереса малолетних лица, имајући у виду да малолетници уживају већи степен заштите слободног развоја личности него пунолетна лица. Дакле, као што се може закључити из претходно реченог, овај Правилник има у виду различите аспекте заштите интегритета и слободног развоја личности малолетних лица у односу на начин на који долазе у контакт са медијима, и тако што се штити: (1) малолетник који прати програм; 2) малолетник који учествује у програму и, (3) малолетник на којег се односи објављена информација у програму. У вези са аспектом заштите малолетника који прати програм, прописује се обавеза забране приказивања порнографије и бруталног насиља без нарочитог програмског оправдања и других садржаја који могу тешко да нашкоде малолетницима (изузетак од овог правила јесте да се порнографија као програмски садржај може објављивати путем нелинеарне услуге и уколико се објављује, то се мора чинити са условним приступом и јасно одвојити од осталих садржаја и обележити ознаком 18+). Затим, ту је и обавеза категоризације програма, односно јасно означавање програма у три

⁴⁹ „Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга”, *Службени гласник Републике Србије*, број 25/2015; „Правилник о критеријумима и начину повећања удела европских аудио-визуелних дела”, *Службени гласник Републике Србије*, број 72/2015.

⁵⁰ „Смернице за идентификацију медијске услуге на захтев”, Интернет: <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Smernic%D0%B5%20za%20identifikaciju%20medijske%20usluge%20na%20zahtev.pdf>, 29.11.2022. године.

⁵¹ „Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга”, *op. cit.*, Члан 1.

категорије, и то као програма неподесног за лица млађа од 12, 16 и 18 година (за линеарне услуге се прописује тачно одређено време у којем је могуће емитовати такав програмски садржај, док код нелинеарних услуга програм неподесан за млађе од 12 и 16 година може бити доступан без временског ограничења, а неподесан за млађе од 18 у периоду од 23 до 6 сати, осим уколико је део заштићене услуге, односно услуге са условним приступом), потом означавање и најава категорисаних програма (који је идентичан и за линеарне и за нелинеарне услуге, посредством текстуалног и усменог обавештења и графичке ознаке), као и означавање мерила и критеријуми за оцену приликом категоризације.⁵² Што се тиче аспекта заштите малолетника који учествују у програму, прописује се обавеза давања сагласности родитеља за учешће малолетних лица у програму и поштовања достојанства и слободног развоја малолетника. У вези са заштитом малолетника на којег се односи објављена информација у програму, прописује се обавеза заштите идентитета, уколико постоје индиције да је малолетник учинилац, сведок или жртва насиља или другог недозвољеног понашања или да је покушао самоубиство, као и обавеза заштите информација из малолетничког приватног и породичног живота које би довеле до повреде његових интереса и достојанства. Други подзаконски акт који је усвојило Регулаторно тело јесте Правилник о критеријумима и начину повећања удела европских аудио-визуелних дела, којим се уређују критеријуми и начин повећања удела европских аудио-визуелних дела и дела независних продуцената у програмима пружалаца услуге телевизијског емитовања, као и начини подстицања производње и приступа европским аудио-визуелним делима од стране пружалаца аудио-визуелних медијских услуга на захтев.⁵³ Поменути Правилник прави разлику између одредби које се односе само на линеарне и одредби које се односе само на нелинеарне медијске услуге. Одредбе које се односе само на линеарне услуге прописују тачан проценат учешћа европских дела (као и европских дела независних продуцената) у укупном годишњем програму (више од 50% за европска дела, односно најмање 10% за европска дела независних продуцената), док су правила за нелинеарне услуге нешто другачија. Што се тиче одредби које се односе искључиво на нелинеарне услуге, оне подразумевају подстицање производње и приступа европским аудио-визуелним делима, где је пружалац дужан да подстиче производњу и

⁵² Сходно члану 8 наведеног Правилника, програмски садржај неподесан за малолетнике млађе од 12 година може се емитовати само у време када се објективно може очекивати да они прате програм уз присуство родитеља, имајући у виду уобичајен распоред њихових активности, док се програмски садржај неподесан за малолетнике млађе од 16 година (односно 18 година), може се емитовати само у периоду од 22 (односно 23 сата) до 6 сати.

⁵³ „Правилник о критеријумима и начину повећања удела европских аудио-визуелних дела“, *op. cit.*, Члан 1.

приступ европским аудио-визуелним делима, и то улагањем средстава у производњу и прибављање права на европским аудиовизуелним делима и развијање свог каталога програмских садржаја, укључивањем европских аудио-визуелних дела у свој каталог програмских садржаја, или истицањем европских аудио-визуелних дела у свом каталогу програмских садржаја. Поменути Правилник даље појашњава шта се сматра под „укључивањем”, односно „истицањем европских аудио-визуелних дела”. То је истицање у каталогу посебне категорије, истицање на почетку каталога, истицање у опису дела, као и истицање промотивних спотова (тзв. *трејлера*). Коначно, прописује се и обавеза пружаоца да подноси податке о испуњавању наведених обавеза Регулаторном телу за електронске медије. Из свега наведеног, јасно је да је законодавац у Републици Србији приликом састављања правног оквира имао у виду да су нелинеарне медијске услуге веома сличне линеарним, и да се на тржишној утакмици боре за публику исто као и традиционални медији, и да поседују потенцијал да замене телевизијско емитовање. Отуд је логично да је било неопходно да се пропишу одређена „правила понашања” која мора да поштује сваки учесник на медијском тржишту. Тиме се пракса прилагођава правном оквиру и новим околностима које настају у технолошкој сфери и самој тржишној утакмици. Основна правила су иста и важе за све пружаоце медијских услуга, а то је да свака медијска услуга мора поштовати основне постулате медијског права, а то су људска права, људско достојанство и права малолетника. Иако сличне оне се и разликују, не само по програмском избору који крајњи корисник може остварити већ и по утицају који могу имати на друштво, те је у том смислу, баш као и у европском законодавству које уређује ову област, законодавац прописао у одређеним ситуацијама донекле „блажа” правила према нелинеарним услугама, што се може приметити нпр. код питања европских дела или доступности одређених садржаја.

4) ТРАНСПОНОВАЊА ДИРЕКТИВЕ У ДЕЛУ УСЛУГА НА ЗАХТЕВ И ЕВРОПСКИХ ДЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Република Србија, као држава кандидат за приступање Европској унији, има обавезу да усклади своје законодавство са *EU acquis*-ем, па самим тиме и са правилима из ревидиране Директиве из 2018. године, и правилима о пружању *услуга на захтев* и европских аудио-визуелних дела (члан 13 ревидиране Директиве).⁵⁴ Када говоримо о правилима која се тичу *услуга на*

⁵⁴ „Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и Републике Србије”, Интернет: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/sporazumi_sa_eu/srp_prevod_sa_anexima.pdf, 7.12.2022; Саша Симовић, „Правно регулисање платформи за размену видео садржаја у ревидираној Директиви о аудиовизуелним медијским услугама”, *Европско законодавство*, 2021, број 75, стр. 43–44.

захтев и европских аудио-визуелних дела, у Закону о електронским медијима биће неопходно изменити правила из тренутно важећег члана 62, који прописује обавезу пружаоцима медијских услуга на захтев да подстичу производњу и приступ европским аудио-визуелним делима. Да би се Закон у потпуности усагласио са Директивом, биће неопходно да законодавац пропише обавезу пружаоцима медијских услуга на захтев под јурисдикцијом Републике Србије да обезбеде најмање 30% удела европских дела у својим каталозима и да обезбеде промоцију тих дела. То значи да ће, уместо досадашње норме којом се подстичу пружаоци услуга на захтев на производњу и приступ европским делима, пружаоци бити у обавези да у својим каталозима обезбеде тачно одређен проценат програмског садржаја који представља европска аудио-визуелна дела и да осигурају истицање тих дела. Тиме ће се на одређен начин и исправити нефер конкуренција у односу на „традиционалне“ медије, који су подлежали поприлично строжијим правилима када говоримо о уделу европских дела. Када говоримо о усклађивању Закона о електронским медијима са осталим правилима из члана 13 Директиве из 2018. године (превасходно из става 2 наведеног члана), законодавац би требало да одлучи да ли ће прописати обавезу пружаоцима медијских услуга (који су у надлежности Републике Србије) да финансијски доприносе производњи европских дела, као и да ли ће уводити обавезе и за стране пружаоце медијских услуга, а који циљају публику на територији Републике Србије и чије је седиште у другој држави, да дају финансијске доприносе кроз директна улагања у садржај и доприносе националним фондовима који су пропорционални и недискриминаторски. Одредба члана 13 став 2 Директиве само признаје да државе чланице имају могућност да примењују ове обавезе и на прекограничне пружаоце који циљају на публику на њиховој територији, односно да допринесу директним инвестицијама и наметима, у складу са принципима недискриминације и пропорционалности, стога је надлежност државе чланице да одлучи да ли ће да искористи ову могућност да дефинише и примени одговарајуће обавезе. Важно је напоменути да државе које примењују обавезе финансијског доприноса на пружаоце услуга са седиштем у другим државама морају да поштују принцип недискриминације. Стога, ако имају изузећа или уводе изузећа на националном нивоу која се примењују на пружаоце са седиштем на њиховој територији, ова изузећа такође би требало да се примењују на недискриминаторски начин на прекограничне пружаоце услуга. Пре него што би се разматрало давање одговора на питање увођења ове обавезе, аутори сматрају да би прво требало урадити квантитативно-квалитативну анализу, која би, између осталог, утврдила број страних пружалаца медијских услуга који циљају публику на територији Републике Србије, утицај који такви пружаоци имају на српско медијско тржиште, затим сврсисходност увођења оваквих обавеза за стране пружаоце, али и начин на који би функционисали

национални фондови. Дакле, уколико би након спроведене анализе, одговор на питање да ли уводити обавезе страним пружаоцима био позитиван, законодавац би требало да новим законским решењем предвиди начин на који ће се проценат од укупног бруто или нето прихода пружаоца услуга у Републици Србији одредити. Законодавац мора водити рачуна о томе да се проценат одређује искључиво од прихода пружаоца који остварује у Републици Србији, а не од укупног његовог прихода, као и да одређивање финансијског доприноса мора бити у складу са правилима ЕУ о државној помоћи. Уколико би се обрачунавали финансијски доприноси у одређеном проценту од укупног бруто или нето прихода пружаоца услуга, Закон би требало да пропише и делотворан начин провере података који би пристизали од пружалаца медијских услуга (а који би „сведочили” о њиховим приходима – као што за „домаће” пружаоце то може бити финансијски извештај објављен у Регистру за привредне субјекте, за иностране пружаоце који циљају српску публику то би могао бити финансијски извештај оверен од стране независне ревизорске фирме, имајући у виду да је реч о привредном друштву регистровано у иностранству). Поред тога, законописац би требало да одреди која ће државна институција надзирати процес финансијских доприноса преко директних улагања или доприноса фондовима. Такође, Закон би морао прописати који је то праг за пружаоце који су ослобођени ове обавезе, односно како се дефинише „ниски промет” или „мала публика”. Приликом дефинисања овог прага, законодавац би се могао руководити Смерницама које је усвојила Европска комисија, а којима се дају одређене препоруке у овој материји.⁵⁵ Коначно, што се тиче држава у окружењу, а које су чланице Европске уније, потребно је споменути да је Република Хрватска увела обавезу финансијских доприноса производњи европских дела страним пружаоцима, док Република Словенија није увела те обавезе.⁵⁶

5) ИЗВОРИ

Brody, Annabel, “Workshop on Promoting European Works in On-demand Audiovisual Media Services: A Summary of the Discussion”, in: Susanne

⁵⁵ “Communication from the Commission – Guidelines pursuant to Article 13(7) of the Audiovisual Media Services Directive on the calculation of the share of European works in on-demand catalogues and on the definition of low audience and low turnover”, *Official Journal of the European Union*, 2020/C 223/03.

⁵⁶ „Zakon o elektroničkim medijima Republike Hrvatske”, *Narodne novine*, br. 111/21, 114/22), Интернет: <https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>; „Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah Republike Slovenije”, *Uradni list Republike Slovenie*, št. 87/11, 84/15 in 204/21, Интернет: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6225>, 1.1.2023.

- Nikoltchev (ed.), *Iris special – Video on Demand and the Promotion of European Works*, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2013.
- Closs, Wolfgang, Nikoltchev, Susanne, “Legal aspect on Video on Demand”, in: Susanne Nikoltchev (ed.), *IRIS Special*, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2007.
- “Commission Staff working document – Reporting on application of Directive 2010/13/EU Audiovisual Media Services Directive for the period 2014–2019”, European Commission, Brussels, 13.10.2020, SWD(2020) 228 final. Интернет: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-application-directive-201013eu-audiovisual-media-services-directive-period-2014-2019>, 6.12.2022.
- “Communication from the Commission – Guidelines pursuant to Article 13(7) of the Audiovisual Media Services Directive on the calculation of the share of European works in on-demand catalogues and on the definition of low audience and low turnover”, *Official Journal of the European Union*, 2020/C 223/03.
- “Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities”, *Official Journal of the European Union* L 303/69, 28 November 2018.
- “Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive)”, *Official Journal of the European Union* L 95/1, 15 April 2010.
- “Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities”, *Official Journal of the European Union* L 332/27, 18 December 2007.
- Grece, Christian, “VOD Trends in Europe. European Audiovisual Observatory”, Kipa Summit, Warsaw, 1.12.2022, p. 4, etc., Интернет: <https://rm.coe.int/grece-trendson-the-eu-vod-market-9-12-2021-kipa-summit-warsaw/1680a4d1c7>, 1.12.2022,
- „Yearbook 2020/2021 key trends”, in: Susanne Nikoltchev (ed.), European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2021.
- „Правилник о заштити права малолетника у области пружања медијских услуга”, *Службени гласник Републике Србије*, број 25/2015.
- „Правилник о критеријумима и начину повећања удела европских аудио-визуелних дела”, *Службени гласник Републике Србије*, број 72/2015.

- „Смернице за идентификацију медијске услуге на захтев”, Интернет: <http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Smernic%D0%B5%20za%20identifikaciju%20medijske%20usluge%20na%20zahtev.pdf>, 29.11.2022. године
- „Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и Републике Србије”, Интернет: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/sporazumi_sa_eu/ssp_prevod_sa_anexima.pdf, 7.12.2022.
- Schneeberger, Agnes, “Audiovisual media services in Europe – 2022 edition”, <https://rm.coe.int/audiovisual-media-services-in-europe-2022-edition-a-schneeberger/1680a99e7d>, 7.1.2023.
- Schneeberger, Agnes, “Audiovisual media services in Europe – Supply figures and AVMSD jurisdiction claims – 2020”, A publication of the European Audiovisual Observatory, Council of Europe, 2021, Интернет: <https://rm.coe.int/audiovisual-media-services-in-europe-2020/1680a2fc29>, 27.12.2022.
- Schweda, Sebastian, “The Legal Bonds between Business Partners, Competitors and Users”, *IRIS Special*, Susanne Nikoltchev (ed.), European Audiovisual Observatory, Strasbourg 2007.
- Подзаконски акти Регулаторног тела за електронске медије. Интернет: <http://rem.rs/sr/regulativa/podzakonska-regulativa>, 29.11.2022. године
- Симовић, Саша, „Правно регулисање платформи за размену видео садржаја у ревидираној Директиви о аудиовизуелним медијским услугама”, *Европско законодавство*, 2021, број 75.
- „Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah Republike Slovenije”, Uradni list Republike Slovenie, št. 87/11, 84/15 in 204/21, Интернет: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6225>, 1.1.2023.
- „Zakon o elektroničkim medijima Republike Hrvatske”, Narodne novine, br. 111/21, 114/22), Интернет: <https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>.
- „Закон о електронским медијима”, *Службени гласник Републике Србије*, број 83/2014, 6/2016 - др. закон и 129/2021.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Када говоримо о европском аудио-визуелном тржишту требало би да имамо у виду да је његова специфичност што је обликован у односу на националне медијске екосистеме.⁵⁷ Од укупно 12.275 аудио-визуелних медијских услуга које су доступне у широј Европи, три четвртине чине линеарне услуге (9.080 ТВ канала), а нелинеарне једна четвртина (3.195 услуга на захтев различитог типа).⁵⁸ Садржај аудио-визуелних услуга на захтев углавном се ослања на филмску и серијску понуду (36%) и скоро у потпуности су у приватном власништву (97%).⁵⁹ Преко трећине (36%) свих *SVOD* и *TVOD* услуга у Европи припадају америчким компанијама, чија су представништва организована на различите начине.^{60, 61} Развој услуга на захтев је евидентан, а посебно је овом расту и вртоглавом развоју допринела и чињеница да се последње две године, услед пандемијске ситуације у свету, додатно увећао број претплатника на видео на захтев. Јасно је да су ограничења у кретању охрабрила кориснике да много више експериментишу са *SVOD* или да кумулирају неколико претплата из различитих услуга. Осим тога, проширио се и обим садржаја доступног на услугама на захтев, у смислу понуде жанрова.⁶² Сви ови трендови са собом носе потребу законског регулисања таквих услуга. Као што се догодило са европским тржиштем, услуге на захтев су кроз три ревизије Директиве на крају јасно дефинисане у смислу аудио-визуелних дела и комерцијалних комуникација. Након свега наведеног, долази се до закључка да је измене Директиве, у смислу регулисања области услуга на захтев и удела европских аудио-визуелних дела, потребно транспоновати у домаће законодавство, као што је неопходно претходно урадити свеобухватну анализу тржишта у складу са напред наведеним критеријумима истраживања. Овим би се умногоме појаснила не само реална ситуација на српском медијском тржишту, у смислу постојања пружалаца услуга на захтев, већ би се испитала и потреба корисника за таквим услугама и садржајима.

⁵⁷ Agnes Schneeberger, op. cit., p. 5.

⁵⁸ Ibidem

⁵⁹ Ibidem

⁶⁰ Ibidem, p. 6.

⁶¹ Ibidem, pp. 55–57.

⁶² „Yearbook 2020/2021 key trends”, op. cit., pp. 6–7.

ON-DEMAND SERVICES AND EUROPEAN AUDIOVISUAL WORKS IN THE EUROPEAN MEDIA ENVIRONMENT

Summary: With the amendments to the Directive on Audiovisual Media Services from 2018, the European Union prescribed an obligation to share European audiovisual works with on-demand services. In the subject paper, the authors first provide an account of the historical development of on-demand services as a special type of service and then present a comparative analysis of the obligations set before the providers of on-demand services, with special reference to the obligations treated as a share in European audiovisual works. In addition to the above, the authors analyse the positioning of the strongest players in this area and the solutions present in domestic legislation. Referring to the new trends in the provision of on-demand services in the global and European markets, the authors also present reasons for the adoption of new legal solutions that would make it possible to comply with European regulations as well as with valid world standards in this area.

Keywords: on-demand services, European audiovisual works, Directive EU on audiovisual media services, European Union.